

ע"פ 1727/14 - פלוני נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים
ע"פ 1727/14

כבוד השופט ס' ג'ובראן
כבוד השופט א' חיות
כבוד השופט י' עמידת

לפני:

פלוני

המערער:

נ ג ד

מדינת ישראל

המשיבה:

ערעור על פסק דין של בית המשפט המחוזי ירושלים
בת"פ 022693-12-12 שנינת ביום 23.01.2014 על ידי
כבוד השופטים י' צבן, ר' כרמל ור' פרידמן-פלדמן

תאריך הישיבה:
(08.09.2014) י"ג באלוול התשע"ד

עו"ד אריאל הרמן
עו"ד לינור בן אוליאל
גב' ברכה ויס

בשם המערער:

בשם המשיבה:

בשם שרות המבחן למבוגרים:

פסק דין

השופט י' עמידת:

ערעור על פסק דין של בית המשפט המחוזי ירושלים (כב' סגן הנשיא השופט י' צבן) מיום 23.1.2014, אשר השית על המערער עונש מאסר בפועל של 36 חודשים בגין הצתה ואיומים כפי שיפורט להלן.

הערעור נسب במקור על גזר הדין בלבד, אך תוקן בהמשך, משהו עלתה טענה לתחולת סייג אי השפיות.

1. המערער הורשע לאחר שמיית ראיות בכתב אישום הכלול שני אישומים. לפי האישום הראשון, ביקש המערער מחברו, יוסי עוז (להלן: עוז) לשרכף הרכב מסוג ג'יפ סוזוקי (להלן: הרכב) שהיה בשימוש שכנו של המערער (להלן: המתלווננים) ובבעלותם בתם. ביום 22.10.2012 בשעות הערב, עת שהה המערער באירוע מחוץ לאזור ירושלים, הגיע

ឧוז למקום חנית הרכב, בקרבת ביתם של המתلونנים, שבר את חלון הרכב והחדיר לתוךו בקבוק תבערה בווער. בעקבות המעשה נשרף הרכב כליל וכן נפגע רכב נוסף שעמד בסמוך לו (להלן: אירוע ההצתה). בסיום האירוע התקשרឧוז למערער ודיווח לו כי שרף את הרכב כפי שהתבהקש.

לפי האישום השני, ביום 2.11.2012 זרך המערער ابن לעבר חלון דירתם של המתلونנים, וכן השמע איזומים כנגדם אשר הוקלטו על ידי המתلونנים, ואשר כללו, בין היתר, את הדברים הבאים: "צריך עוד היוםليل להזורך סוכריות ואורץ על הקבר שלכם, הרכב השלישי יהיה יותר חמוץ, תקליטו אותו. תביאו מומחים יותר גדולים להקליט ולצלם, קנית חופשי חדשים או עוד לא? התרגלת לאוטובוסים,יאללה תתחילה לנסוע באוטובוסים". נספר לקרוא כי קודם לאירוע זה, ביום 25.7.2012, הוצאה צו למניעת הטרדה למשך 180 ימים כנגד המערער, לבקשת המתلونנת ובעה.

האירועים המפורטים לעיל הינם תולדת של סכ索ר שכנים ארוך שנים בין המערער למתلونנים, שתחילהתו בהילכים משפטיים בשנת 2002, והמשכו בהתקulingsות מצדיו של המערער ותלונות הדדיות רבות. בשנת 2006 אף נשרף רכבים של המתلونנים, אולם איש לא העמד לדין בגין אירוע זה. החל מאותו אירוע לא החזיקו המתلونנים רכב בבעלותם, לטענותם עקב החשש מהמערער, ובמקרה שבפנינו עשו שימוש זמני ברכב של בתם.

2. בגין האירועים המתוארים לעיל, הורשע המערער בהכרעת דיןו של בית משפט קמא מיום 21.7.2013 במעשה בצוותא בעבירות הצתה לפי סעיף 448(א) רישא לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק) בצירוף סעיף 29(א) לחוק, בהפרת הוראה חוקית לפי סעיף 287(ב), ובאיומים לפי סעיף 192 לחוק.

ביום 23.1.2014 גזר בית משפט קמא את דיןו של המערער, ובמסגרת זאת עמד על השיקולים השונים בתיקון 113 לחוק העונשין. בית המשפט עמד על כך שהאישומים בהם הורשע המערער הינם חלק ממשכת מתמשכת של סכ索ר בין שני המתلونנים וכי מתחם הענישה במקרה Dunn הינו 60-30 חודשים מאסר. לאחר בחינת הנسبות שאינן הקשורות לביצוע העבירה, ובכללן נסיבותו האישיות של המערער, נגזרו לעוון העונשיים הבאים: מאסר בפועל לתקופה של 36 חודשים בגין עמי מעצרו עד ליום גזר הדין; מאסר של 8 חודשים על תנאי למשך 3 שנים מיום שחררו אם יבצע עבירת אלימות; פיצוי למתلونנים בסך 10,000 ₪; קנס בסך 1,000 ₪.

נספר לקרוא, כי ביום 27.12.2012 הורשעឧוז על פי הודהתו בעבודות כתוב האישום בעבירה של הצתה לפי סעיף 448(א) לחוק (ת"פ 12-12-22778) וכן בשלושה תיקים נוספים שביקש לצרף. ב-2.6.2013 גזר בית משפט קמא על עוז עונש של 18 חודשים מאסר בפועל ו-8 חודשים מאסר על תנאי למשך שנתיים מיום שחררו.

3. הودעת הערעור מיום 6.3.2014 נסבה על חומרת העונש בלבד, והמערער התמקד בעיקר בשתי הטענות הבאות:

(א) אחידות הענישה: נטען כי הפער בין העונש של 18 חודשים שהוטל על עוז - שהוא המבצע בפועל ואף הורשע בעבירות נוספת - לבין העונש שהוטל על המערער (36 חודשים) שחלקו קטן יותר - חורג ממרכז אחידות הענישה.

(ב) מתחם העונש הראו: נטען כי מתחם העונש ההולם בעבירות הוצאה עומד על רף נמוך משמעותית מזה שקבע בית משפט כאמור, במיוחד לאור העובדה שהמעורער לא נטל חלק פעיל בהוצאה עצמה.

לצד שתי טענות עיקריות אלה נטען כי בית משפט קמא לא נתן משקל ראוי לנסיבות חיוו הקשות של המעורער ובת זוגו מגדים יששה ילדים, ועקב נוכחות של בת הזוג המעורער הינו המפרנס העיקרי, ועל כן מאסרו המיט "אסון כלכלי" על המשפחה. בנוסף כי בית משפט קמא לא נתן משקל ראוי לתקופה בה היה נתון המעורער במעטר בית.

4. ביום 9.6.2014 התקיים הדיון הראשון בפניו (להלן: הדיון הראשון), במהלךו טען בא כוחו של המעורער כי מצבו הנפשי של המעורער חמוץ ביותר והדרדר מאז מאסרו. בהמשך, ביום 22.6.2014 עדכן בא כוח המעורער כי הלה אף אושפץ במחלקה פסיכיאטרית סגורה. לאור זאת, הורינו על הגשת חוות דעת פסיכיאטרית לגבי המעורער.

בחוות הדעת מיום 22.7.2014 (להלן: חוות הדעת הראשונה) של החטיבה לפסיכיאטריה משפטית של מב"ן, נכתב כי החל מאסרו חלה החרפה במצבו הנפשי של המעורער, שהתבטאה בין היתר במצב דלויזוני-הלווצינורי, חדשנות, סירוב לאכול ולשחות, וחוסר שיתוף פעולה עם הסביבה. עוד נכתב כי המעורער אין עבר פסיכיאטרי ידוע, אולם ניתן להניח כי סובל במצב פסיכוטי מזה שנים.

5. בעקבות חוות הדעת הראשונה התקיים ביום 8.9.2014 דיון המשך בעניינו של המעורער (להלן: דיון המשך), בו טען בא כוחו כי המידע החדש לגבי מצבו הנפשי מעלה אפשרות שהמעורער היה שרוי במצב פסיכוטי בעת אירוע ההוצאה. לביקשת בא כוח המעורער, הורינו לפסיכיאטר המחויז לעורוך חוות דעת לגבי מצבו הנפשי של המעורער בעת ביצוע העבירה.

בחוות הדעת של ד"ר וואש, סגן הפסיכיאטר המחויז, מיום 6.10.2014 (להלן: חוות הדעת השנייה) נכתב כי המעורער מאובחן כסובל מסכיזופרניה עם מצבים פסיכוטיים בעברו והיסטוריה של התפרצויות אלימות. סיכון המחלה של המעורער הם משנת 2014 ואין תיעוד רפואי לשנת 2012, ועל כן "אין אפשרות לקבוע בוודאות מה היה מצבו הנפשי בעת ביצוע המעשה המיוחס לו". נקבע כי על פי הבדיקה הנווכחית, המעורער "סובל ממחלה נפש, היום ברמיסיה חלקית, מבין תהליכי המשפט וקיים מעקב אחר התהילה. מבחינה זו יכול לעמוד לדין. המלצה: הנני ממליצה בפני כבוד בית המשפט להורות על צו לטיפול רפואי".

6. ביום 24.11.2014 הגיע המעורער טיעון משלים ובו טען הן במישור האחריות והן במישור גזר הדין.

במישור האחריות נטען, בחצי פה, כי ניתן להניח שהמעורער סובל במצב סכיזופרני פסיכוטי במשך שנים, מה שמעלה ספק סביר כי פועל תחת השפעת מחלתו, ועל כן עומד לזכותו סייג אי השפיפות.

במישור העונש נטען כי שתי חוות הדעת משפיקות הן על מתחם העונשה והן על עונשו הקונקרטי של המעורער.

זאת, לאחר שמחלת הנפש ממנה סובל המערער הביאה לביצוע המעשים בהם הורשע ופגעה ביכולתו להבין את מעשיו ולהימנע מהם אלו. נטען כי מחלתו של המערער קרובה לסיג של אי שפויות, ועל כן יש להתחשב בכך לאור האמור בסעיפים 40(5)(6)-(7) ו-(9) לחוק. עוד נטען כי העונש שהושת על המערער גרם לפגיעה בו עד כדי התפרצויות (הדגשה במקורו-י"ע) קשה, בגין נסיבת קולא לפי סעיף 40(1) לחוק.

המשיבה טענה כי יש לדחות את הערעור מפני שהעונש שנגזר על המערער עומד בקנה אחד עם פסיקת בית משפט זה לגבי המתחמים הראוים. עוד טענה המשיבה כי האמירות בחווות הדעת לגבי מצבו הנפשי של המערער אין מעוררות ספק סביר בדבר אחוריותו למשעו בשנת 2012.

.7. אקדמיים ואומרים כי דין הערעור בשאלת האחוריות להידחות, וכי יש מקום להפחחת-מה בעונשו של המערער.

מישור האחוריות: המעשים בהם הורשע המערער נעשו במהלך החודשים يول' ואוקטובר 2012. בכל תקופה מעצרו של המערער ובכל התקופה בה נוהל משפטו, לא עלה כל סימן או חשד כי המערער נמצא במצב פסיכוטי. אף אין כל תיעוד רפואי לביעות נפשיות בגין טיפול המערער קודם לאירועים בהם הורשע.

התנהגותו המתוחכמת של המערער עובר לאיורו הרצפה, הכוללת יצירתיות אליבי ושידולו של עוזז לבצע את העבירה על מנת להסיר חשד מהמערער, התנהלותו בחקירה במשטרת ועדותם בבית המשפט – כל אלה מעדים על כך שהמערער לא היה שרוי באותה עת במצב פסיכוטי. סניגורו של המערער בעת המשפט, בית המשפט שמע את עדותם ושירות המבחן – כל אלה לא הבינו בכלל התנהגות חריגה מצד המערער, ובאזור הדין אף מצין בית המשפט כי המערער הציג בפני שירות המבחן "פסادة של אדם נורטטיבי". למעשה, המערער עצמו טוען כי העונש שהושת עליו גרם להתפרצויות של מצב פסיכוטי. אכן, אין חולק כי במהלך מאסרו, המערער התנהג בצורה חריגה כמתואר הן בחווות הדעת והן בהודעת מייל שנשלחה לבא כוחו של המערער על ידי עורך דין שביקר את המערער בבקשת משפטו. במיל נכתב, בין היתר, שהגיעו הדברים לכך, שהמערער נכבש למיטתו במשך שבועות כדי להגן על שלומו. אלא שההידדרות במצבו הנפשי של המערער החלה לאחר מאסרו, ואין כל רמז להתנהגות מעין זו בזמן ביצוע העבירות בהן הורשע.

מכאן, דין הערעור במישור האחוריות להידחות.

.8. מישור העונש:

אני רואה לקבל טענת המערער הנוגעת לאחדות הענישה.

עקרון אחדות הענישה הינו עקרון מנהה במשפט הישראלי (ע"פ 16/14 אבל קפלן נ' מדינת ישראל, פסקה 8 והאסמכתאות שם (16.12.2014); ע"פ 14/2580 אבו ליל נ' מדינת ישראל פסקה 19 והאסמכתאות שם (23.9.2014)). מעקרון זה "נגזרת גם החובה לקים זיקה הולמת בין עונשיהם של שותפים לאותו מעשה עבירה, וכך שמדדג הענישה ביניהם ישקף את חלקם היחסני בעבירות" (ע"פ 13/6917 דניאל טיברג נ' מדינת ישראל, פסקה 9).

(2.12.2013). עם זאת, פעמים רבות הוגהר בפסקה כי עקרון אחידות הענישה אינו חוזת הכל אלא אחד מבין שיקול הענישה (שם, פסקה 9; ע"פ 8355 פלוני נ' מדינת ישראל (18.11.2014) ועל בית המשפט להתחשב בנסיבות ביצוע העבירה ובנסיבות האישיות של העברי).

עוזן אכן היה זה שביצע במו ידיו את מעשה הרצפה, אך היה זה המערער שיזם את הרצפה, על רקע מסכת מתמשכת של איזומים, התנצלויות והטרדות מצידו כלפי המתלווננים ממשך שנים. לכך יש להוסיף כי עוזן הודה באשמה בעוד המערער ניהל את משפטו עד תום; עברו הפלילי האלים של המערער כלפי שכנו וככלפי אחרים; היעדר אופק שיקומי ואי שיתוף פעולה של המערער עם הרשויות.

מלצטט מכל מקום, עונש מקל יתר על המדינה לנאים אחד איינו מונע מבית המשפט מלהזור לנאים אחר באותה פרשה עונש הולם וראוי: "עקרון אחידות הענישה נועד למנוע אפליה בין נאים שפשו ייחדי ובנסיבות דומות; אך לא בא לכפות על בית המשפט אמרת-מידה עונשית מוטעית, רק מפני שהיא ננקטה במקורה של אחד הנאים המשותפים" (דנ"פ 1109/02 מרדכי שושני נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (12.2.2002)). על כן איני מקבל את טענת המערער בעניין החריגה מעקרון אחידות הענישה.

9. אף איני סבור כי שגה בית משפט קמא בקביעת מתחם העונש ההולם. בתו המשפט חזרו והדגישו את חומרתה היתרה של עבירות הרצפה, גם כשהיא מתיחס לרכוש בלבד, בין היתר בשל הפוטנציאלי לגרימת נזק לגוף, בבחינת "אוイ לגפרור שהצית להבה, שסופה ואחריתה מי ישורנה":

בתוך מדרג זה ניתן להצביע על מדרגיBINIM של חומרה, מה שיכל להסביר את הסיבה לכך שהענישה הנלוית לעבירות הרצפה אינה אחידה ונעה על סקללה רחבה (ע"פ 9226 נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (8.10.2013)): הרצפה של נכס בניסיבות שאין לחוש כו הרצפה תתפשט לרכוש אחר; הרצפה של נכס שעלולה להתפשט ולפגוע ברכוש אחר; הרצפה של נכס שיש בה פוטנציאלי לפגיעה בגוף ובנפש; הרצפה שגרמה בפועל לפגיעה בגוף ובנפש על אף שהמצית לא התקoon לכך (מחשבה פלילית של פזיות); והרצפה בכונה לפגוע בגוף ובנפש כמו במקרה דנן. מובן כי בתוך מדרגיBINIM אלה יש להבחין בין נסיבות שונות לחומרה או לפחות, כמו ערך הרכוש שהוצאה או מספר האנשים שעמדו תחת סיכון של פגעה ע"פ 4036 מובהרכ אמара נ' מדינת ישראל בפסקה 6 (5.10.2014).

ענינו של המערער נופל, לכארה, לסוג המקרים הקלים יותר, אלא שבנסיבות ביצוע העבירה יש לקחת בחשבון את מסכת ההתנצלות שקדמה למעשה הרצפה, התכוון המפורט שקדם להרצפה כולל בחירת מועד הביצוע כאשר לumarur יש אלibi עקב שהותו מחוץ לירושלים; את חלקו של המערער כמו שיזם, תכנן והשפיע על מעשיו של עוזן; ואת הנזק שגרם הן למכוונות של המתלווננים והן לרכיב נסיך שעד מרכיב של המתלווננים.

10. אילו עצרנו היילכנו בנקודה זו, הרי שהוא מקום לדוחות את הערעור. אלא שמאז שניתן פסק דיןו של בית משפט קמא, נספה נסיבה הנוגעת למצבו הנפשי של המערער דהיום, והאפשרות שלמחלת הסכיזופרניה ממנו הוא סובל הייתה השפעה על ביצוע העבירות.

.11. סעיף 40ט לחוק העונשין קובע כלהן:

(א) בקביעת
נסיבות

מתחם העונש הולם למעשה העבירה שביצעו הנאים כאמור בסעיף 40ג(א), יתחשב בית המשפט בהתקיינותן של נסיבות הקשורות ביצוע העבירה, המפורטות להלן, ובמידה שבה התקיימו, ככל שסביר שהן מופיעות על חומרת מעשה העבירה ועל אשמו של הנאים:

... (1)

(6) יכולתו של הנאים להבין את אשר הוא עונה, את הפסול שבמעשהו או את משמעות מעשהו, לרבות בשל גילו;

(7) יכולתו של הנאים להימנע מהמעשה ומידת השיליטה שלו על מעשהו, לרבות עקב התגברות של נפגע העבירה;

... (8)

(9) הקרבה לסייע לאחריות פלילתית כאמור בסימן ב' לפרק ה'1;

(ב) לעניין נסיבות כאמור בסעיף קטן (א)(6) עד (9), בית המשפט יתחשב בהן ככל שסביר שהן מפחיתות את חומרת מעשה העבירה ואת אשמו של הנאים...

התמונה המצטנרת משתי חווות הדעת היא, שגם אם המערער אינו זכאי להנות מסיג אי השפויות, קיימת אפשרות ממשית כי מחלתו השפיעה עליו והדבר בא לידי ביטוי, בין היתר, באופן החשدني בו התייחס לשכנו ובמעשים שיחסם להם (להתחשבות בהפרעה נפשית ממנה סובל הנאים לצורך גזירת עונשו ראו, לדוגמה, ע"פ 4312 פלוני נ' מדינת ישראל (10.6.2013)). ההתרצות של המצב הפסיכוטי לאחר ובקבות העונש שהוטל על המערער, מהוות שיקול בגזירת עונשו, לפי סעיף 40יא(1) לחוק המאפשר לבית המשפט להתחשב ב"פגיעה של העונש בנאים....".

12. לסיכום, במשך שנים המערער הילך אימים על המתלוונים, הצית את רכבם, איים עליהם בבתיהם, ולא הורתע אף מצו בבית המשפט שהווצה כנגדו. במצב הדברים הרגיל, היה מקום לדחות את הערעור על חומרת העונש, ברם, בהתחשב באפשרות שמשיעו של המערער הושפעו במידה-מה ממחלת הנפש בה הוא לוקה, ובהתחשב בתפרצותה של המחלת בעקבות ולאחר המאסר שהוטל עליו, אמלץ לחבריו להפחית 6 חודשים מאסר, כך שבמשך 36 חודשים מאסר בפועל שהוושטו על המערער, יעמוד עונשו על 30 חודשים מאסר. יתר חלקו גזר הדין "SHAREO על כנמו".

בשוליו הדברים, נמליץ כי קודם לשחררו של המערער ממאסר בעת תום ריצוי עונשו, הוא יבדק על ידי פסיכיאטר על מנת לבחון את הצורך באשפוזו או בטיפול רפואי או תרופתי "במסלול האזרחי" של חוק לטיפול בחולן נפש, התשנ"א-1991.

שפט

השופט ס' ג'ובראן:

אני מסכימם.

שפט

השופטת א' חיות:

אני מסכימה.

שפטת

הוחלט כאמור בפסק דין של השופט י' עמית.

ניתן היום, ט"ו בטבת התשע"ה (6.1.2015).

שפט

שפטת

שפט
